

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

педагогічних кадрів, здійснення постійного контакту ВНЗ та роботодавців. Потребує подальшого розвитку інфраструктура інноваційної економіки через поглиблення взаємодії в тріаді «університет – наука – бізнес», створення на регіональному рівні спеціалізованих організацій підтримки інновацій – технопарків, бізнес-інкубаторів, технологічних фірм тощо.

Вирішення проблеми реєміграції українських студентів та наукової молоді тісно пов'язано з реалізацією концептуальної парадигми економіки знань, за якою університет має формувати системну науково-освітню підготовку спеціаліста. Необхідно активізувати механізми вирішення цих проблем не тільки у системі освіти, але й у сфері зайнятості та ринку праці, інноваційного розвитку промисловості та бізнесу. Лише за цих умов можна забезпечити гідне працевлаштування, гідний заробіток, безпеку на робочому місці, соціальний захист працівників та членів їхніх сімей – як однієї з домінуючих умов для забезпечення розвитку творчого потенціалу представників інтелектуальної еліти нації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегія модернізації України. Бачення незалежних експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua/>.
2. Левковець О. М. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики / О.М.Левковець // Бізнесінформ. – 2011. - №10. – с.4-9.
3. Европейский Союз: факты и комментарии. Выпуск 47. Декабрь 2006 – март 2007. – М.: Ассоциация европейских исследований, 2003. - <http://www.aes.org.ru/rus/fact7.htm>.
4. Профіль гідної праці в Україні / Під ред. Іванкевича В.В. – Міжнародна організація праці, 2011. – 98 с.
5. Експертне опитування у 2007 р. проведене науковцями Інституту регіональних досліджень НАН України серед представників інтелектуальної еліти та студентської молоді (138 експертів) Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей. Експертне опитування у 2011 р. – серед представників інтелектуальної еліти та студентської молоді (240 експертів) Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської, Чернівецької областей.
6. Сухарніков Ю. В. Реформа вищої освіти України: європейські пріоритети / Ю.В. Сухарніков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.niss.gov.ua/book/Osvita/5.pdf.
7. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2008/2009 навчального року. Статистичний бюлетень. Державний комітет статистики України. Київ, 2009. – 213 с.
8. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2013/2014 навчального року. Статистичний бюлетень. Державний комітет статистики України. Київ, 2014. – 165 с.
9. Прядко І. Межа можливостей. В Україні наростає нова потужна міграційна хвиля / І.Прядко // Кореспондент. – 2013. – №1. - с.16 - 19.
10. Семів Л. Регіональні особливості освітньої міграції в Україні / Л.Семів // Регіональна економіка. – 2010. - №1. - с. 131-140.
11. Making learning mobility an opportunity for all. Report of High Level Expert Forum on Mobility. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Соловйов В.С., аспірант кафедри «Міжнародна економіка», Донецький національний університет

Соловйов В.С. Економічна безпека України в контексті інтеграційної взаємодії.

У статті визначено стратегічні напрями забезпечення економічної безпеки України в контексті інтеграційної взаємодії. Визначено, що основним завданням економічної безпеки в цілому та її зовнішньоекономічної складової є виявлення та випереджувальне реагування на загрози, безпосередньо спрямовані проти національних інтересів країни та суб'єктів її зовнішньоекономічної діяльності. В сучасних умовах зростання глобальної взаємозалежності країн, незважаючи на певну регламентацію економічних взаємовідносин, існує жорстка конкуренція не лише між окремими товаровиробниками, але й між національними економіками. Доведена необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аспекті забезпечення економічної безпеки. Зроблено висновок, що з метою забезпечення економічної безпеки України доцільно розробляти і приймати щорічно Державну програму зовнішньоторговельної діяльності.

Ключові слова: економічна безпека держави, зовнішньоекономічна діяльність, інтеграційна взаємодія, економічна політика, зовнішньоекономічна безпека, глобальні економічні процеси.

Соловьев В.С. Экономическая безопасность Украины в контексте интеграционного взаимодействия.

В статье определены стратегические направления обеспечения экономической безопасности Украины в контексте интеграционного взаимодействия. Определено, что основной задачей экономической безопасности в целом и ее внешнеэкономической составляющей является выявление и опережающее реагирование на угрозы, непосредственно направленные против национальных интересов страны и субъектов ее внешнеэкономической деятельности. В современных условиях роста глобальной взаимозависимости стран, несмотря на определенную регламентацию экономических взаимоотношений, существует жесткая конкуренция не только между отдельными товаропроизводителями, но и между национальными экономикими. Доказана необходимость государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в аспекте обеспечения экономической безопасности. Сделан вывод, что в целях обеспечения экономической безопасности Украины целесообразно разрабатывать и принимать ежегодно Государственную программу внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, внешнеэкономическая деятельность, интеграционное взаимодействие, экономическая политика, внешнеэкономическая безопасность, глобальные экономические процессы.

Soloviev V. The economic security of Ukraine in the context of integration and interaction.

The article defines the strategic direction to ensure the economic security of Ukraine in the context of integration and interaction. Determined that the primary goal of economic security in general and its foreign economic component is the identification and anticipatory response to threats aimed directly against the national interests of the country and its subjects of foreign economic activity. In modern conditions, growth of the global interdependence of countries, despite some regulation of economic relations, there is stiff competition not only between individual producers, but also between national economies. The necessity of state regulation of foreign economic activity in terms of economic security. Concluded that in order to ensure the economic security of Ukraine is advisable to develop and adopt an annual State program of foreign trade.

Keywords: economic security, trade, integration cooperation, economic policy, foreign security, global economic processes.

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження. Забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності держави стає все більш актуальним питанням в сучасних умовах розвитку світового господарства. Виникнення цього питання зумовлено поширенням впливу глобальних економічних і політичних процесів на тенденції та напрями розвитку світогосподарських зв'язків. Особливо насущним вирішення цієї проблеми є для України, як для держави, що намагається стати рівноправним учасником міжнародних економічних зв'язків та зайняти належне їй місце на світовому ринку.

Ступінь вивченості проблеми дослідження. Суттєвий внесок у дослідження цієї проблематики зробили представники економічної наукової школи зарубіжних країн. Серед них варто відзначити праці Л.І. Абалкіна, В.В. Барабіна, Є.М. Бухвальда, С.Ю. Глазьева, В.С. Загашвілі, В.К. Сенчагова.

Метою дослідження є визначення стратегічних напрямів забезпечення економічної безпеки України в контексті інтеграційної взаємодії.

Результати дослідження. Стабільність і динамічний розвиток національної економіки, її ефективність і конкурентоспроможність на внутрішньому і світовому ринках тісно зв'язані з економічною безпекою країни. Економічна безпека є провідною складовою національної безпеки. Вона відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною могутністю країни, її воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою. Поняття «економічна безпека країни» відображає спроможність усіх державних, правових, господарських інститутів країни захищати інтереси своїх ключових виробничих суб'єктів в рамках національних і міжнародних правових норм, за дотримання та поваги національних господарських традицій і вартостей [2, с.451].

Економічна безпека країни сьогодні перейшла до проблем, якими зацікавлені фахівці найрізноманітніших профілів, що працюють у сферах економіки, політики, права, міжнародних відносин.

Економічна безпека – частина загальної системи національної безпеки країни. Важливу роль при тому відводять власне економічній безпеці як основі матеріального добробуту державної нації. Вона відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною могутністю країни, її воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою.

Економічна безпека держави є не лише однією з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки як комплексу захисту національних інтересів, але й базовою, вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів.

У вітчизняній науковій школі поняття «економічна безпека» практично не досліджували: старт досліджень з його проблематики припадає на 90-і роки ХХ сторіччя. В нашій країні поняття «економічна безпека» ввійшло у науковий лексикон не раніше 1994 року, після написання науковцем Г. Пастернак-Таранушенком підручника «Економічна безпека держави». Економічна безпека – це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців [5, с. 29].

Проте, серед українських вчених і спеціалістів-практиків поки що не сформувалося єдиної теоретично і методологічно обґрунтованої точки зору на економічну безпеку як на наукову категорію. Про це свідчить той факт, що на сьогодні запропонована значна кількість визначення економічної безпеки [1].

Сьогодні актуальність проблеми забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України зростає як ніколи внаслідок об'єктивної необхідності включення нашої країни у глобалізоване світове господарство. В умовах посилення інтеграції економіки України у світову економічну систему питання зовнішньоекономічної безпеки набувають все більшої ваги.

З'ясовано, що під зовнішньоекономічною безпекою країни слід розуміти інвестиційно-привабливий стан економіки країни, яка здатна генерувати конкурентоспроможну продукцію, забезпечуючи при цьому збалансованість зовнішньої торгівлі та стійкість фінансової системи країни в глобальній системі.

Для визначення рівня зовнішньоекономічної безпеки у світовій практиці використовуються різні методи, але необхідно відзначити, що в теоретичних і прикладних дослідженнях поки ще не зложився універсальний підхід до оцінки рівня зовнішньоекономічної безпеки держави на основі єдиної загальновизначаної методики.

З'ясовано, що для дослідження зовнішньоекономічної безпеки важливе значення має кількісна оцінка рівня зовнішньоекономічної безпеки країни, яка виражається через обчислення інтегрального показника економічної безпеки, що слугує загальним і надійним індикатором стану та розвитку (аналіз показника у динаміці) цієї складної системи.

Аналіз офіційних підходів до інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки держави виявив низку недоліків, які звужують можливості їх використання та обумовлюють необхідність удосконалення методологічних підходів. Визначені недоліки стосуються як складу індикаторів, так і методології інтегрального оцінювання, що призводить до некоректних результатів інтегральної оцінки.

Основним завданням економічної безпеки в цілому та її зовнішньоекономічної складової є виявлення та випереджувальне реагування на загрози, безпосередньо спрямовані проти національних інтересів країни та суб'єктів її зовнішньоекономічної діяльності, створення сприятливих умов для розвитку національної економіки шляхом підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках, захисту та реалізації національних економічних інтересів у зовнішньоекономічній сфері. В сучасних умовах зростання глобальної взаємозалежності країн, незважаючи на певну регламентацію економічних взаємовідносин, існує жорстка конкуренція не лише між окремими товаровиробниками, але й між національними економіками.

Світові глобальні економічні процеси мають суперечливі наслідки, серед яких бурхливий розвиток технологій та зростання вального світового продукту, а з другого боку поглиблення розриву між багатими промислово розвиненими державами та найбіднішими країнами, що розвиваються. Такий розрив є характерним і для економіки України, що потребує розробки невідкладних заходів щодо формування і реалізації національної стратегії інноваційного розвитку та випереджаючої модернізації.

На сьогоднішній день слід відзначити недостатню ефективність державної зовнішньоекономічної політики, що безпосередньо відображається на характері, структурі та обсягах зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств. Лібералізація цієї сфери, яка проводилась в умовах поглиблення кризових явищ в економіці, не мала системного характеру та не враховувала специфіки національної економіки, що й відобразилося на рівні зовнішньоекономічної безпеки країни.

Розрив налагоджених за радянські часи господарських зв'язків без відповідного виходу та закріплення на зовнішніх ринках, багатовекторність зовнішньої політики, призвели до значного спаду промислового виробництва та втрати Україною багатьох традиційних ринків збуту вітчизняної продукції. Негативні тенденції у зовнішньоекономічній діяльності країни проявились у погіршенні структури товарообміну, неповиренні значної частини валютних коштів від експорту, скороченні фізичних обсягів багатьох видів традиційного українського експорту, вжитті до українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності антидемпінгових санкцій, втраті внутрішнього ринку через різке збільшення імпорту.

Чимало суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності виявились невідповідними до виходу на світові ринки, про що свідчать зокрема факти укладання ними не вигідних контрактів з іноземними партнерами. Держава нерідко залишалась стороннім спостерігачем, замість того, щоб сприяти просуванню вітчизняної продукції на світові ринки та здійснювати належний контроль і регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Активізуючи зовнішньоекономічні зв'язки слід враховувати, що процес відкриття національної економіки, який повинен сприяти її інтеграції у світове господарство, при його форсуванні може мати такі негативні наслідки: перетворення України у постачальника сировини і споживача готових імпортованих товарів; погіршення товарної структури експорту та імпорту; втрата деяких важливих ринків збуту вітчизняної продукції, зокрема машинобудування; посилення технологічної та фінансової залежності від розвинених країн тощо. Для запобігання цим негативним явищам процес відкриття національної економіки повинен здійснюватися внаслідок її структурної перебудови, поетапно і зважено, а також відповідати стану конкурентоспроможності національної економіки, інакше під тиском іноземних конкурентів вітчизняні виробники будуть усунені й з внутрішнього ринку. Але при цьому слід враховувати, що ступінь відкритості економіки слід визначати, насамперед, виходячи з національних інтересів, та спираючись на це формувати механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності зумовлюється також значною питомою вагою в національній економіці державного сектора і недосконалістю відповідних ринкових механізмів. Державне регулювання повинно полягати у:

- розробці та реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності;
- ефективному використанні адміністративного, економічного і валютного інструментарію зовнішньоекономічної політики держави;
- розробці та реалізації щорічних програм розвитку зовнішньоекономічної діяльності України;
- розробці та реалізації Концепції зовнішньоекономічної безпеки України;

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

- вдосконаленні Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність";
- здійсненні превентивних заходів, спрямованих на зменшення деструктивного впливу на національну економіку зовнішніх чинників;
- оптимальному поєднанні державного протекціонізму з режимом вільної торгівлі;
- податковій підтримці вітчизняного товаровиробника;
- максимальному використанні вигідного географічного положення України щодо транзиту через її територію іноземних вантажів та енергоносіїв;
- забезпеченні надійної охорони кордонів, захисті національних економічних інтересів, істотному поліпшенні роботи митних органів з метою недопущення контрабанди з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- визначенні оптимальної товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності;
- вдосконаленні митного валютного контролю;
- припиненні нелегального вивозу з України капіталу;
- вжитті ефективних заходів щодо повернення в Україну валютних коштів від реалізації експортної продукції;
- активному залученні іноземних інвестицій;
- вдосконаленні методів управління зовнішньоекономічною діяльністю з урахуванням світового досвіду та національних економічних особливостей;
- дипломатичній та політичній підтримці зовнішньоекономічної діяльності;
- здійсненні правового захисту зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпеченні у сфері зовнішньоекономічної діяльності гласності, стабільності й передбачуваності;
- створенні економічної системи, сумісної із західноєвропейською, що сприятиме налагодженню ефективних зв'язків з розвиненими країнами;
- вдосконаленні статистики зовнішньоторговельних операцій та розробці української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням гармонізованої системи опису і кодування товарів;
- розвитку різних форм міжнародної економічної співпраці;
- створенні національної інформаційної системи для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності всіх її суб'єктів;
- забезпеченні позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу;
- підвищенні рівня освіти та якості підготовки кадрів для сфери зовнішньоекономічної діяльності.

Значної шкоди економічній безпеці України завдає приховування суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності валютної виручки за кордоном, а також експорт вітчизняних товарів за демпінговими цінами. Ці втрачені кошти стали б важливим інвестиційним ресурсом для реформування української економіки.

Висновки. З метою забезпечення економічної безпеки України доцільно розробляти і приймати щорічно Державну програму зовнішньоторговельної діяльності. Вона повинна включати: оцінку сучасного стану торговельних стосунків України з іншими країнами, прогноз торгового балансу, план експортних кредитів, що надаються під гарантії уряду або з використанням бюджетних коштів, план зовнішніх позичок та обслуговування зовнішнього боргу, перелік заходів державного зовнішньоторговельного регулювання; митні ставки та межі їхніх можливих змін, кількісні обмеження експорту та імпорту, перелік заходів щодо захисту внутрішнього ринку, валютного регулювання; щодо захисту торговельних інтересів України у випадках дискримінації її суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на ринках окремих країн.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку /О.С.Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48с.
2. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка: Підручник / Б.Ф. Заблоцький. - Львів: Новий світ – 2000, 2009. – 582 с.
3. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика : із досвіду професійного аналітика / Т. Т. Ковальчук, В. П. Горбулін. – К. : Знання, 2004. – 638 с.
4. Муха М.Г. Внешнеэкономическая безопасность Украины: оценка и факторы влияния / М.Г. Муха, А.С. Горда. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/161/knp161_40-42.pdf
5. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / Г. А. Пастернак-Таранушенко ; за ред. проф. Б. Кравченка. – К. : Кондор, 2002. – 302 с.
6. Яремко Л. А. Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України : теоретико-методологічний підхід : [Монографія] / Л. А. Яремко. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 524 с.

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В СТРУКТУРЕ МИРОВОГО ХОЗЯЙСТВА И ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

Канивец Е.П., к.э.н., доцент кафедры экономической теории Донецкого национального университета (Украина)

Соляник О.Ю. Донецкий национальный университет (Украина)

Канивец О.П., Соляник О.Ю. Тенденції розвитку галузевої структури світового господарства і економіки України

У статті розглянута галузева структура світового господарства, вивчені її кількісні та якісні характеристики. Аналіз проведено за групами країн з розвинутою, трансформаційною та економікою, що розвивається. Досліджено тенденції розвитку основних галузей світового господарства, розглянуто характерні структурні зміни в сучасній світовій економіці. Дан аналіз економічної структури національного господарства, досліджено основні тенденції галузевої структури національної економіки за економічними регіонами України. Виявлено проблеми розвитку ключових секторів національної економіки. Сформульовано висновки та пропозиції щодо подальшого розвитку економічної структури господарства України, рішення її проблем та підвищення ефективності функціонування.

Ключові слова: галузева структура, сектор економіки, промисловість, сфера послуг, сільське господарство, постіндустріальна економіка, економічний регіон.

Канивец Е.П., Соляник О.Ю. Тенденции развития отраслевой структуры мирового хозяйства и экономики Украины.

В статье рассмотрена отраслевая структура мирового хозяйства, изучены её количественные и качественные характеристики. Анализ проведен по группам стран с развитой, развивающейся и трансформационной экономикой. Исследованы тенденции развития основных отраслей мирового хозяйства, рассмотрены характерные структурные изменения в современной мировой экономике. Дан анализ экономической структуры национального хозяйства, исследованы основные тенденции отраслевой структуры национальной экономики по экономическим регионам Украины. Выявлены проблемы развития ключевых секторов национальной экономики. Сформулированы выводы и предложения относительно дальнейшего развития экономической структуры хозяйства Украины, решения ее проблем и повышения эффективности функционирования.